

وقتی نفس‌های گردشگری به شماره می‌افتد

نگاهی به بحران‌های بزرگ ۲۰ سال اخیر که صنعت گردشگری جهان را تحت تأثیر قرار داده است

عظیم زاده، سیدی| چه یک ویروس مسری بیفتد به جان جهان و شهر به شهر و کشور به کشور مردم را با خودش درگیر کند، چه یک حمله تروریستی در نقطه ای از دنیا اتفاق بیفتد و تا مدت ها بشود تیتز یک اخبار و چه فعل و انفعالات مالی روند نامطلوبی را طی کند و یک بحران بزرگ مالی را رقم بزند، آن

سقوط برج گردشگری

سال حادثه: ۲۰۰۱ (۱۳۸۰) - **مبدأ حادثه:** **آمریکا - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۲۰ میلیارد دلار**

صنعت گردشگری نه تنها در آمریکا که در کل جهان، بعد از حملات ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ به شدت با رکود روبه رو شد. تا ۶ ماه بعد از این اتفاق گردشگران به شدت از حضور در نیویورک دوری می کردند. گردشگری آمریکا به دنبال این حادثه حدود ۲ میلیارد دلار و ایالات متحده از صنعت هوایی در این سال ۷ میلیارد دلار ضرر کرد. نرخ اشتغال در حوزه گردشگری تا ۵ درصد کاهش پیدا کرد و حدود ۳۳۵ هزار نفر کارشان را از دست دادند. البته که این ضررها تنها در آمریکا نبود که ترکش های این اتفاق جهانی بود و ۵ میلیارد دلار به خطوط هوایی و حدود ۶ میلیارد دلار به صنعت هتلداری جهان آسیب زد. حتی کشوری مثل ایران که ارتباطی با آمریکا ندارد نیز، با لغو ۹۰ درصدی تورهای ورودی روبه رو شد. نیویورک بعد از این حادثه برای جبران ضررهای گردشگری ابتدا تمرکز اصلی خود را روی توسعه توریسم داخلی گذاشت و سپس با تبلیغ ظرفیت های این شهر در نمايشگاه های بین المللی توانست به روزهای اوج خود بازگردد.

تشنجی که سارس ایجاد کرد

سال حادثه: ۲۰۰۳-۲۰۰۲ (۸۲-۸۱) - **مبدأ حادثه:** **چین - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۵۰ میلیارد دلار**

ویروس سارس در نوامبر ۲۰۰۲ (آبان ۱۳۸۱) از کشور چین شیوع پیدا کرد و در جولای ۲۰۰۳ (تیر ۱۳۸۲) کنترل شد اما در این مدت بیش از ۸۰۰۰ نفر را در ۲۹ کشور دنیا مبتلا کرد و جان ۸۰۰ نفر را گرفت. در نتیجه شیوع بیماری سارس تعداد مسافران در سطح جهان حدود ۴.۹ میلیون نفر کاهش پیدا کرد و در نتیجه باعث افت ۳۰ تا ۵۰ میلیارد دلار در صنعت گردشگری شد. بعد از ریشه کن شدن بیماری سارس حدود ۱۶ ماه طول کشید تا صنعت گردشگری چین به سطح قبل از بحران بازگشت.

سوز سونامی

سال حادثه: ۲۰۰۴ (۱۳۸۳) - **مبدأ حادثه:** **هند - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۱۰میلیارد دلار**

وقوع چندین سونامی مرگ بار موجب شده است صنعت گردشگری در سواحل سونامی خیز جهان در شیب نابودی قرار گیرد. تصاویر شوکه کننده سونامی اقیانوس هند در سال ۲۰۰۴ هنوز در ذهن خیلی از مردم به جا مانده است. بدترین پیامد آن رنج مردم بود. بیش از ۲۲۶ هزار نفر در این حادثه جان خود را از دست دادند. علاوه بر این، سونامی هند خسارتي بیش از ۱۰ میلیارد دلار آمریکا در این منطقه به بار آورد. سونامی مخرب ژاپن نیز اتفاق هول انگیزی بود که در سال ۲۰۱۱ حدود ۲۰ هزار کشته به بار آورد. در پی این حادثه حجم بالایی از برنامه های مسافرتی در این کشور لغو شد. نتایج پژوهش ها نشان می دهد که هر ۱۰ سال یک بار، ضرر اقتصادی بالغ بر یک میلیارد دلار در نتیجه سونامی را می توان انتظار داشت.

آفتلوانزای مرغی، بال گردشگری را شکست

سال حادثه: ۲۰۰۶ (۱۳۸۵) - **مبدأ حادثه:** **اندونزی**

نگرانی از شیوع آفتلوانزای مرغی که در سال ۲۰۰۶ (۱۳۸۵) از اندونزی شروع شد، برای مدت محدودی گردشگری این کشور را با چالش روبه رو کرد. البته تعداد تلفات این بیماری بسیار کم بود و «بالی»، مرکز شروع این بیماری، با تبلیغات گسترده دولت اندونزی خیلی زود به جایگاهی بهتر از قبل در جذب تور بست برگشت.

بحرانی از جنس اقتصاد

سال حادثه: ۲۰۰۸ (۱۳۸۷) - **مبدأ حادثه:** **اروپا**

بحران های مالی و اقتصادی سال ۲۰۰۸، دامن بسیاری از کشورها را گرفت اما بیش از همه یونان و اسپانیا به دلیل ورشکست شدن ۲ صنعت مهم کشتی رانی و گردشگری، دچار رکود شدند اما در نهایت اسپانیا توانست از استفاده از صنعت گردشگری دوباره اوضاع کشورش را بهبود بخشد چنان که فقط یک سال بعد از این فضا یا در آمد حاصل از گردشگری اسپانیا روند صعودی یافت.

تب گردشگری با آفتلوانزای خوک

سال حادثه: ۲۰۰۹ (۱۳۸۸) - **مبدأ حادثه:** **مکزیک - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۴ میلیارد دلار**

ویروس آفتلوانزای خوکی اولین بار در سال ۱۹۱۸ میلادی در آمریکا شناخته شد و پس از یک دوره طولانی سال ۲۰۰۹ (۱۳۸۸) بار دیگر به نام آفتلوانزای خوکی (Swine flu) با شکل، قدرت و توانایی بیماری زایی متفاوت از گذشته ابتدا در مکزیک و سپس در سراسر جهان شیوع یافت و در این مدت حدود ۸. ۶۰ میلیون نفر را مبتلا کرد و جان ۵۷۵ هزار و ۴۰۰ نفر در سراسر جهان را گرفت. شیوع آفتلوانزای خوکی شوک بزرگی بود و گردشگری را برای مدتی کاهش داد، چنان که تنها در مکزیک خسارتي چهار میلیارد دلاری بر جای گذاشت. گرچه هنوز آفتلوانزای خوکی به طور کامل از بین نرفته و با نام H1N1 به صورت فصلی رواج دارد، دیگر تأثیری بر گردشگری ندارد.

آفریقا، قربانی ابولا

سال حادثه: ۲۰۱۳ (۱۳۹۲) - **مبدأ حادثه:** **آفریقا - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۱۳ میلیارد دلار**

ابولا سال ۲۰۱۳ (۱۳۹۲) در منطقه غرب آفریقا گسترش یافت و در این مدت بیش از ۱۱ هزار نفر جان خود را از دست دادند و حدود ۸۸ هزار و ۶۰۰ نفر به این ویروس کشنده آلوده شدند اما در حوزه صنعت گردشگری مهم ترین قربانی ابولا آفریقا بود که با وجود اعلام سازمان جهانی بهداشت مبنی بر اینکه ابولا در صورت مراقبت، خطر زیادی برای سفر ندارد اما به دلیل نبود شناخت کافی درباره آفریقا منجر به لغو بسیاری از تورها و سفرها به این کشور شد.

حمله انتحاری داعش به گردشگری

سال حادثه: ۲۰۱۶ (۱۳۹۵) - **مبدأ حادثه:** **فرانسه - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۸۵۰ میلیون دلار**

گروه تروریستی داعش در بسیاری از کشورهای دنیا عملیات انتحاری انجام داد و برای مدتی با ایجاد ترس و دلهره در دل مردم از تعداد سفرها کاست. گردشگری فرانسه در میان سایر کشورهای اروپایی بیشترین آسیب را از حملات تروریستی دید چنان که تعداد گردشگران آن به یک سوم کاهش یافت و برخی آن را ۱۱ سپتامبر فرانسه خواندند.

سفر کرونا به دور دنیا، گردشگری را بحران زده کرد

سال حادثه: ۲۰۱۹ (۱۳۹۸) - **مبدأ حادثه:** **چین - حداقل خسارت صنعت گردشگری: ۵۱ میلیارد دلار**

چنان که بر شمرديم این اولین بار نیست که جهان در پی انتشار ویروسی با بحران روبه رو شده است و قطعاً آخرین بار نیز نخواهد بود. ویروس ها همواره جزئی از زندگی بشر بوده اند و هراز گاهی با نامی جدید یا به زندگی انسان ها می گذارند و آن ها را با چالش ها و دغدغه های جدیدی روبه رو می کنند. این روزها هم کرونا سفر خود را به دور دنیا آغاز و گردشگری را بحران زده کرده است. این ویروس که تا کنون به ۷۰ کشور دنیا سرایت کرده، ضرری هفتگت به جا گذاشته است. چنان که سازمان بین المللی حمل و نقل هوایی باتا (IATA) پیش بینی کرده است کاهش تردد و لغو سفرها در نتیجه شیوع ویروس کرونا موجب ضرر ۲۹ میلیارد دلاری ایرلاین های مختلف در جهان شود. بر اساس پیش بینی مدیر عامل شورای جهانی سفر و گردشگری نیز، فروکش کردن تب گردشگری جهان در نتیجه کرونا دست کم ۲۲ میلیارد دلار خسارت برای این صنعت به جا خواهد گذاشت. او همچنین گفته است در صورتی که این بحران به اندازه سارس طول بکشد، رقم خسارت به ۴۹ میلیارد دلار نیز می رسد.

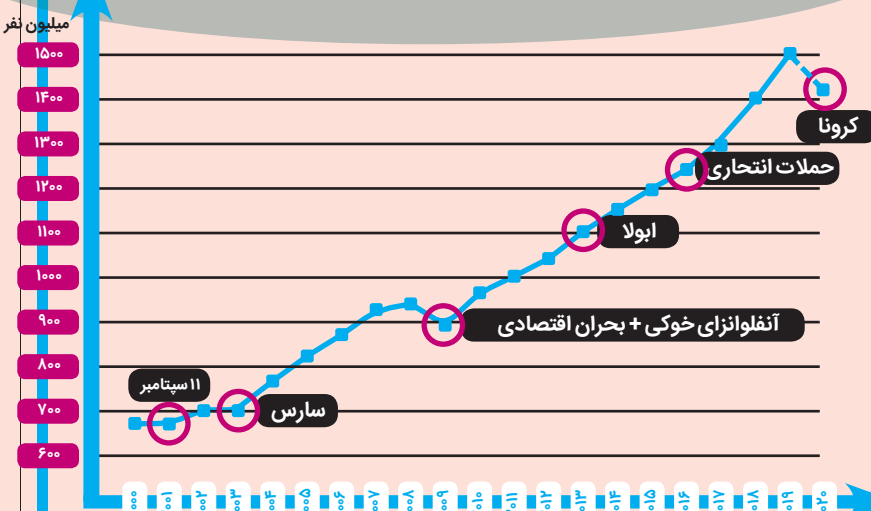
روانی مردم را زیر سؤال برده، صنعت گردشگری هم به شدت تحت تأثیر قرار گرفته است. در گزارش پیش رو سعی کرده ایم نگاهی داشته باشیم به مهم ترین بحران هایی که گردشگری جهان آن ها را از سر گذرانده یا مثل ویروس کرونا دارد با آن دست و پنجه نرم می کند.

۹۰ سال بعد از سیل تا کرونا

به قول فاکتر «به یقین، مقصدهای گردشگری در هر گوشه دنیا، شکلی از بلا و مصیبت را در برهه ای از تاریخ تجربه می کنند.» ایران نیز به ویژه در سال ۹۸ بیشترین بحران ها را در حوزه گردشگری پشت سر گذاشت. سالی که نوروزش با سیل آغاز شد و در روزهای پایانی در حال جنگ با کروناست.

در طول سال نیز وضع تحریم های جدید، زلزله، افزایش قیمت بنزین، ترو و سردار سلیمانی، سقوط هواپیمای اوکراینی و حتی ریزگردها و آلودگی هوا حسایی به این قضیه دامن زد. این شرایط، دقیقاً همان وضعیتی است که بیشتر از هر زمان دیگری نیازمند یک چاره اندیشی اساسی است، حالا چه از طریق برنامه های حمایتی، بسته های مشاوره ای، ارائه تسهیلات لازم اعطای وام، تشکیل ستاد بحران باشد یا هر اقدام دیگری. کارشناسان بسیاری عقیده دارند که صنعت گردشگری جهان پس از اتفاق ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ دارد بدترین وضعیت خودش را سپری می کند و اگر این روند همچنان ادامه پیدا کند، تبعات منفی آن از واقعه ۱۱ سپتامبر هم بیشتر می شود. شهر و کشور ما هم طبیعتاً از این قضیه مستثنایست و حالا که علاج واقعه قبل از وقوع نکرده ایم، بهتر است دست کم مدبرانه ترین واکنش را نشان بدهیم. در زیر برخی از پیشنهادها که تا کنون مطرح شده است را مرور می کنیم:

- تشکیل ستاد بحران با حضور مقامات بلندپایه و تشکل های صنفی مرتبط با گردشگری
- همکاری دولت، سازمان تأمین اجتماعی، نهادهای مربوط و شهرداری ها در زمینه اعطای مجوز تاخیر در پرداخت حق بیمه، عوارض و مالیات های تأسیسات گردشگری
- پرداخت وام های اضطراری برای پرداخت حقوق و مزایای کارکنان تأسیسات گردشگری
- ایجاد امکان پرداخت اقساطی وام های فعلی اعطاء شده به کسب و کارهای مرتبط با گردشگری، حداقل برای یک سال بدون دریافت جریمه دیرکرد
- ایجاد امکان تقسیط قبوض حامل های انرژی
- حمایت از کسب و کارهای فردی فعالان گردشگری مانند راهنمایان تور با مدنظر قراردادن بیمه بیکاری
- تدوین بسته های مشاوره ای برای ایجاد و راه اندازی کسب و کارهای جایگزین
- تدوین و آماده سازی برنامه های حمایتی برای تشویق شهروندان به سفر در دوران پسابحران مانند بهره مندی از مرخصی تشویقی، تسهیلات سفر، سهمیه بنزین تشویقی و...
- رایزنی با کارگزاران خارجی برای امکان استفاده از بسته های سفر خریداری شده از سوی مسافران در طول یک سال به جای لغو آن ها

نمودار تعداد گردشگران جهان در ۲۰ سال اخیر (برحسب میلیون نفر)

پیامدهای یک بیماری همه گیر

خدماتی گردشگری دچار خسارت می شوند. وابستگی خدمات گردشگری به هم و اغلب فعالیت نسیه ای در بازار آن، باعث می شود که زنجیره ای از خدمات درگیر این مسئله شده و فضای بهت، ابهام و سردگمی فراهم شود. در این فضا ناامیدی حاکم می شود و پیامدهای مدیریتی، اجتماعی و روانی دیگری را نیز برای فعالان صنعت گردشگری رقم می زند.

● **گردشگری راه حل خودرهانکنیم**

تا زمانی که شرایط عادی نشود و هشدارهای سازمان های بهداشتی و پزشکی کاهش نیابد، نمی توان امیدی به رونق گردشگری داشت. صنعت گردشگری، صنعتی است که نیازمند امنیت و آرامش مخاطبان خود است و هر چیزی که امنیت و آرامش گردشگران را به هم بزند، پایداری آن را به هم زده و بازگشت به شرایط عادی را دشوار می سازد. بسیاری از نهادهای اقتصادی خردمقیاس و بخش اعظمی از نهادهای خصوصی، در بازه ای کوتاه، خسارت هایی بلندمدت خواهند خورد. زمانی که

گردشگر توان وامکان حمایت از صنعت گردشگری را نداشته باشد، لازم است دولت و نهادهای مالیاتی، این شرایط را درک کنند و همراه آن ها باشند. شرکت های بیمه ای و حقوقی شیوه هایی را برای حمایت از این نهادها بیابند و صنعت گردشگری را به حال خود رها نکنند. باید باور کنیم که در صورت لطمه به این صنعت در کشور به ویژه شهرهای گردشگرپذیر، بسیاری از مشاغل و فعالیت های دیگر نیز دچار خسارت خواهند شد. همچنین باید این امکان در بازار فراهم شود که محصولات و خدمات این نهادها به اقلام مورد نیاز دیگر تبدیل شود و مورد استفاده قرار گیرد. مدیریت بحران در حوزه بهداشت به درستی فعال شده ولی لازم است فعالان گردشگری نیز چنین فعالیت هایی را در حوزه تخصصی خود انجام دهند.

حمید مسعودی
پژوهشگر اجتماعی
جهاد دانشگاهی

نگاهی دیگر، گردشگری نیاز اساسی مردم نیست و زمانی که صحبت از مرگ و زندگی باشد، اولویت چندم را به خود اختصاص می دهد. بحران هایی همچون بیماری های همه گیر، به مراتب بیشتر باعث می شوند که گردشگران از سفرهای خود انصراف بدهند. با انصراف آن ها خدمات گردشگری شروع به خسارت دهی می کنند. همچنین کشورهای میزبان گردشگری نیز حفظ جان شهروندان شان را به رونق گردشگری اولویت می دهند و بر خلاف آگاهی از خسران اقتصادی، در راستای کاهش انتقال بیماری ها، از ورود گردشگر جلوگیری می کنند. بیماری های همه گیر درنگاهی دیگر گردهایی ها، جلسات و بازدیدها را که رکن اصلی تورهای گردشگری است، تحتالشعاع قرار می دهند. با این اتفاق بسته های اقتصادی گردشگری حذف شده و شبکه ای از نهادهای

روزنامه
شهرامید
ورزشگی

شنبه
۱۲ اسفند ۱۳۹۸
آرشیو
شماره ۳۹۸

SHAHKARANEWS.IR

